

Klein profiel van... A. Rünckel

In het begin van deze eeuw, nog voordat bekende illustratoren als Isings, Tjeerd Bottema en Rie Cramer aan bod kwamen, was A. Rünckel een veel gevraagd illustrator van kinderboeken. Arie Rünckel werd geboren op 18 maart 1876 in Den Haag. Hij was de zoon van een avontuurlijk heerschap, dat de opvoeding van de kleine Arie grotendeels aan de jonge moeder, zij was 17 bij de geboorte, overliet. Omtrent jeugd en opleiding van Arie is verder weinig bekend, wel had hij een zuster, Jacoba, die verpleegster was en waarvan men later vertelde dat zij tot de kennissenkring van Albert Schweitzer behoorde. Moeder en dochter waren gereformeerd, Arie zette evenwel het geloof snel overboord. Dat weerhield hem er evenwel niet van om in de periode 1895-1915 honderden boekjes te illustreren voor uitgeverij Callenbach, boekjes, zeker in die tijd, van soms akelig strenge godsdienstige strekking. Maar waarschijnlijk was Arie toen al in de eerste plaats zakenman, iets wat zijn verdere leven het geval zou blijven. Behalve voor Callenbach illustreerde Arie Rünckel veel voor Kluitman, Holkema en Warendorf en nog diverse andere uitgeverijen, o.a. boeken van C.Joh. Kieviet, Cornelia Noordwal en Hermanna. Hij trouwde met Catharina Rauh, onderwijzeres met een feministische inslag. Zij kregen vijf kinderen: vier dochters en één zoon. De zoon overleed in 1935, van de dochters zijn er nog drie in leven. Eén van hen schreef enkele boeken, waaronder een boek over de schoonheid van Spanje.

Van Rünckel wordt gezegd dat invallen hem leidden. Hij had nogal eens lumineuze ideeën die de ene keer wat meer rendement opleverden dan de andere keer. Eén van die invallen was dat Arie op een gegeven moment subiet besloot met tekenen te stoppen, waarschijnlijk had hij op dat moment ruzie met Callenbach over de rechten van zijn tekeningen. Hij illustreerde daarna geen boek meer, maar ging het zakenleven in en ondanks sommige mindere perioden, werd hij een geslaagd zakenman. In 1921 stichtte hij de uitgevers-compagnie "De Branding", korte tijd werkte hij samen met twee vrouwelijke compagnons, Dr. J.H. van Klooster en J.J. Schredardus, maar vanaf 1926 zette hij de vennootschap alleen voort. De Branding gaf romans, kunstboeken en historische werken uit, maar richtte zich vooral op uitgaven over het koninklijk huis. Zo werden statie-foto's en minder officiële foto's van leden van het koninklijk huis uitgegeven, gemaakt door de bekende fotograaf M.C. Meijboom. Ook gaf hij het tijdschrift "De Paleispost" uit, onder redactie van P. de Zeeuw JGzn. Arie Rünckel richtte verder de clichéfabriek "Utrecht" op en was zowel mede-oprichter van de Kon. Ned. Jaarbeurs, als van de School voor Grafische vakken. Verder was hij een trouw lid van het boekverkoperscollege "Eendragt" te Utrecht. Voorwaar niet iemand die stil zat. In 1942 nam A. Rünckel de befaamde uitgeverij P.van Belkum Az. over, voormalig uitgever van beroemde kinderbladen als "Voor de Kinderkamer", "De Kinderwereld" en vooral "Voor 't Jonge Volkje", het bekendste kinderblad uit het begin van deze eeuw. P.van Belkum Az. publiceerde kinderboeken van vermaarde schrijvers en ook veel boeken over de natuur. Dat was echter allemaal verleden tijd: Van Belkum werd geen nieuw leven ingeblazen, waarschijnlijk is er in de tijd van Rünckel niets nieuws uitgegeven.

Was Rünckel een man van invallen, hij was ook een onvermoeid werker, die zich als één van de eersten bekwaamde in allerlei nieuwe technieken, bijvoorbeeld de kleurenfotografie. Daarbij was hij een man die gemakkelijk relaties kon aanknopen, een heer, een charmant zakenman, uit wie het enigszins flamboyante nooit verdween. Zo verhuisde hij nogal eens, naar gelang zijn financiële situatie, dan weer naar een klein, dan weer naar een heel groot huis. Op hoge leeftijd maakte hij nog verre reizen. Ook hield hij ervan om grote feesten thuis te organiseren, hij liet zich graag zien, in tegenstelling tot zijn vrouw, die veel soberder kon leven.

Hoewel hij een grote kennissenkring bezat, is weinig bekend over kunstenaars-vrienden. Wel gaf hij in 1938 een portret uit van Koningin Wilhelmina, dat gemaakt was door Willy Sluyter en waarvan het origineel zich bevond in de raadszaal van Bussum. Hierover is een verhaal te vertellen dat een duidelijk beeld geeft van Rünckel als zakenman. Arie had van het portret een uitgave gemaakt in klein en in groot formaat, in passend encadrement.

Net toen dit bij de drukker was, kwam hij er achter dat de rijksuitgeverij gelijktijdig met een ander portret van de koningin zou uitkomen, op dezelfde manier uitgegeven. Dat vond hij wel zeer onheuse concurrentie en hij schreef hierover een artikel in de Maasbode met de opvallende kop: "Het Rijk als uitgever en als concurrent van het particulier belang." Hij vond het initiatief overbodig, oneerlijk en, schrijft hij in zijn artikel: "slaagt de rijksuitgave commercieel niet, dan komt het déficit per saldo voor de belastingbetalers, i.c. voor mij". In de oorlog werd Arie door de Duitsers opgepakt voor het drukken van afbeeldingen van leden van het Koninklijk Huis, maar kwam al spoedig weer vrij. "Het waren geschiedkundige plaatjes," had hij kunnen waarmaken, "zonder politiek doel."

Rünckel had veel vrienden en kennissen in de zakenwereld, hij zat ook in allerhande besturen. Op 18 maart 1946 bericht het Utrechts Nieuwsblad over een bijzondere receptie in het Jaarbeursrestaurant. De heer A. Rünckel viert die dag zijn 70e verjaardag, de door hem beheerde uitgeverij P. van Belkum Az. bestaat eveneens 70 jaar en de uitgevers-compagnie "De Branding" bestaat 25 jaar. Reden voor een prettige ontmoeting met veel van zijn zakenvrienden. Na de 2e wereldoorlog blijft "De Branding" nog volop actief, ondanks de hoge leeftijd van de oprichter. Opmerkelijk is evenwel dat in brochures van na de oorlog de naam Rünckel vaak als Runckel gespeld wordt. Het was zakelijk vermoedelijk minder verantwoord die nogal Duits klinkende naam toen te gebruiken.

Het grootste gedeelte van zijn leven woonde Arie in Utrecht of omgeving. In De Bilt had hij na de oorlog een zeer groot huis, hij was toen duidelijk in goeie doen. In de grote tuin van het huis wilde hij, weer zo'n idee, in de vijftiger jaren een commerciële midgetgolfbaan aanleggen. Dat leidde evenwel voor de zoveelste keer tot allerlei procedures en zo kwam er niets van. Op 25 januari 1956 overleed Arie Rünckel in De Bilt, 79 jaar oud. "De Branding" en "van Belkum" werden overgenomen door de heer S. de Meris van Broekman & de Meris N.V. De bedrijven werden overgeplaatst naar Amsterdam en bleven bestaan als zelfstandige afdelingen. Veel gebeurt er evenwel niet meer in beide uitgeverijen en langzaam valt het doek. Waarschijnlijk zijn ze rond 1970 opgegaan in boekenuitgeverij Keesing.

Als kunstenaar is Rünckel volledig vergeten, men vindt bij de daarvoor in aanmerking komende instellingen geen enkele informatie over hem. Hoewel hij ook schilderde, zijn schilderijen nergens te achterhalen. In het boek "Over het illustreeren van leesboeken voor kinderen" door D. Wouters en verschenen in 1913 bij Van Dishoeck wordt Arie Rünckel wel genoemd. Hij wordt hier vergeleken met Tjeerd Bottema en komt er niet echt goed af. De schrijver constateert in het werk van Bottema ten opzichte van dat van Rünckel een duidelijke voortuitgang binnen de Nederlandse illustratiekunst. Zou dit, naast onmin met uitgevers, de reden voor Rünckel zijn geweest om er dan maar mee te stoppen. Wie weet! Of Wouters gelijk had? De lezer kan voor zichzelf een oordeel vellen door de bij dit artikel afgedrukte plaatjes nader te bekijken.

RvS

Historische portretjes voor *De Leeuw van het Noorden*; een verhaal uit den strijd van Gustaaf Adolf voor de godsdienstvrijheid door L. Penning (Kok Kampen 1932)